

לקוטי תורה • פרשת ראה • מאמר 12

ביאור ע"פ אני לדודי

ביאור על הפסוק "אני לדודי"

לימוד ומעשה גדולים כל אחד מבחינה אחרת: המצוות נמשכות מכתר, הרצון האלוקי המקיף שלמעלה מחכמה; אך התורה, שהיא אור פנימי, היא שממשיכה את האור המקיף הזה אל המעשה, משום שכל מקיף הוא האור הפנימי של מדרגה גבוהה יותר. התשובה בחודש אלול מגיעה למעלה מכך, אל "העומקים" שמהם מאירות י"ג מדות הרחמים על הנשמה מלמעלה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/12](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/12)

הנקודה

לימוד ומעשה גדולים כל אחד מבחינה אחרת: המצוות נמשכות מכתר, הרצון האלוקי המקיף שלמעלה מחכמה; אך התורה, שהיא אור פנימי, היא שממשיכה את האור המקיף הזה אל המעשה, משום שכל מקיף הוא האור הפנימי של מדרגה גבוהה יותר. התשובה בחודש אלול מגיעה למעלה מכך, אל "העומקים" שמהם מאירות י"ג מדות הרחמים על הנשמה מלמעלה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ביאור זה מסביר את המאמר הקודם על הפסוק "אני לדודי... הרועה בשושנים". הוא פותח בדיון בגמרא בשאלה אם לימוד או מעשה גדולים יותר. המצוות מברורות את מה שנפל בשבירה והפך לכ"ן, באמצעות מ"ה, כוח הביטול. המעשה גדול יותר משום שהבין המתברר עתיד לעלות למעלה ממ"ה, ומשום שהמצוות נובעות מכתר, הרצון שלמעלה מחכמה; הלימוד גדול יותר משום שהוא מ"ה המברר, ומשום שחכמה יורדת במהותה הפנימית. ההכרעה, "תלמוד גדול, שמביא לידי מעשה", פירושה שהתורה ממשיכה את כתר אל תוך המעשה. כך מתיישבים הפסוקים "אני מלא את השמים ואת הארץ" (המצוות) ו"מלא כל הארץ כבודי" (התורה). יש שני סוגים של מקיף: האור הפרטי של כל מצווה והשמחה הכללית של מצווה. הנשמה יורדת לעולם לא למען עצמה, אלא כדי להפוך את הנפש הבהמית. מי שחטא זקוק לתשובה, הממשיכה מ"העומקים", מקור י"ג מדות הרחמים המאירות מאלול, למעלה מ"עשב" השנה כולה הניתן באמצעות המלאכים. באמצעות התורה נמשך המקיף הכללי, כמו בשמחת תורה.

מבנה

1	לימוד או מעשה?	2-11
	הדיון בגמרא והמושגים שבו: המצוות מברורות את הדברים הגשמיים שנפלו בשבירה שבשם ס"ג, וכעת הם כ"ן, ומביאות אותם לידי ביטול באמצעות שם מ"ה.	
2	שני הצדדים וההכרעה	4-31
	המעשה גדול יותר משום שהבין המתברר עתיד לעלות למעלה ממ"ה ומשום שהמצוות נובעות מכתר; הלימוד גדול יותר משום שהוא מ"ה המברר ומשום שחכמה יורדת במהותה. ההכרעה: התורה ממשיכה את כתר אל תוך המעשה.	
3	שני פסוקים ושני סוגי מקיף	6-51
	"אני מלא את השמים ואת הארץ" הוא העצמות הנמשכת באמצעות המצוות, ו"כבודי" הוא הזיו הנמשך באמצעות התורה; המקיף החוזר והפרטי של המצוות, והמקיף הישר והכללי של שמחת מצווה.	
4	מדוע הנשמה יורדת	71
	המקיף שורה בעולם הזה באמצעות המעשים, ולכן החיים ניתנו לשם עשייה; הנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה, והיא יורדת כדי להפוך את הנפש הבהמית באמצעות תורה ומצוות.	
5	תשובה מן העומקים	81
	החוטא צריך להמשיך אורות חדשים מן העומקים, ממלכות דאדם קדמון, מקור י"ג מדות הרחמים; שני הסדרים של "אני לדודי" באלול וביום הכיפורים; מדותיו של מיכה מבחינת עתיק שלמעלה ממדותיו של משה; וה"עשב" הניתן באמצעות המלאכים לנפש הבהמית.	

התפילה שלפני קריאת שמע מגייסת את הנפש הבהמית; מאלול נמשך המזון הנעלה יותר של י"ג מדות הרחמים, המתגלות באמצעות השופר; ובאמצעות התורה נמשך המקיף הכללי, שכן כל מקיף הוא האור הפנימי של מדרגה גבוהה יותר.

מושגים

בירור בירור

העלאת הטוב המעורב בדברים גשמיים השייכים לנוגה, באמצעות השימוש בהם למצווה, כך שייכללו בקדושה ובביטול.

השמות ס"ג, מ"ה וב"ן שם ס"ג, שם מ"ה, שם ב"ן

כתיבים של שם הוי' לפי ערכם המספרי. השבירה הייתה בס"ג; מה שנפל נעשה ב"ן, מציאות גשמית; מ"ה, בחינת הביטול, מברר אותו, ולאחר הבירור ב"ן עולה למעלה ממ"ה.

כתר וחכמה כתר וחכמה

כתר, הרצון האלוקי, הוא מקור המצוות ומקיף מלמעלה; חכמה, התורה, היא אור פנימי. כתר נעלה יותר, אך רק החיצוניות שלו יורדת, ואילו חכמה יורדת במהותה.

אור מקיף אור מקיף

אור שאינו נכנס לתוך הכלי. המקיף החוזר גולש מן הכלי ונשאר פרטי, כמו שיער או לבוש; המקיף הישר אינו נכנס כלל והוא שווה מראש ועד רגל.

שמחה של מצווה שמחה של מצווה

המקיף הישר והכללי: שמחה האוחזת באדם כולו במידה שווה ונמשכת באמצעות התורה, ונאספת בשמחת תורה.

י"ג מדות הרחמים י"ג מדות הרחמים

שלוש עשרה המדות של משה, הנמשכות בז"א לצורך חיי העולם הזה, ושלוש עשרה המדות של מיכה, מבחינת עתיק ואריך אנפין, לצורך חיי הנשמות; האחרונות הן "שלושה עשר עלי השושנה" המאירים מראש חודש אלול.

ימי קדם ימי קדם

מדות עתיק, שלמעלה מ"ימי העולם" של ז"א; הן באות מ"עומק החשך", ממלכות דאדם קדמון, והן "הימים הראשונים" של אלול.

קטע 1 • 11-2

לימוד או מעשה?

1 ביאור ע"פ אני לדודי¹

ביאור על הפסוק "אני לדודי".

מאמר זה הוא הביאור למאמר הקודם על הפסוק "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים" (שיר השירים ו, ג), שראשי התיבות של מילותיו הראשונות הם אלול. לפי הערת קה"ת, בכתב־יד 1101 מופיעה מעל מאמר זה כותרת בכתב יד קודש: "ביאור על 'הרועה בשושנים'".

2 ביאור ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] תלמוד גדול² או מעשה גדול ונמנו וגמרו גדול תלמוד

שמביא לידי מעשה

ביאור העניין שבמאמר חז"ל: "תלמוד גדול או מעשה גדול?" הצביעו והכריעו: "תלמוד גדול, שמביא לידי מעשה".

במסכת קידושין (מ ע"ב) מסופר שהחכמים דנו אם התלמוד גדול מן המעשה או המעשה גדול מן התלמוד, והכריעו שהתלמוד גדול, משום שהוא מביא לידי מעשה. אדמו"ר הזקן יראה שכל אחת מהדעות נכונה בדרכה, וההכרעה הסופית מחברת ביניהן.

הנה מעשה המצות הן בירורי נוגה שמעורב טוב ורע כגון אכילה יש אכילת זולל וסובא ויש שהוא של

מצוה כגון אכילת קדשים

קיום המצוות בפועל הוא בירורים של נוגה, שבה מעורבים טוב ורע. למשל, באכילה יש אכילה של "זולל וסובא", ויש אכילה שהיא לשם מצווה, כגון אכילת קדשים,

המצוות המעשיות מתקיימות באמצעות דברים גשמיים ששייכים לנוגה, התחום שבו מעורבים טוב ורע. קיום מצווה באמצעותם הוא בירור: הטוב נפרד מן התערובת ועולה לקדושה. האכילה מדגימה את התערובת: אותו מעשה יכול להיות זלילה של "זולל וסובא" (דברים כא, כ), או מעשה מצווה, כגון אכילת בשר קדשים.

וכמו סעודת שבת³ והמצוות הן בירורים לברר מה שהוא דבר גשמי להיות בבחינת ביטול כי השבירההיתה בשם ס"ג [שם ס"ג] כולו סג יחדו⁴ כוי

וכמו סעודת שבת. המצוות הן בירורים: לברר את הדבר הגשמי ולהביאו למצב של ביטול. שהרי השבירה הייתה בשם ס"ג: "כולו סג יחדו" וכי;

סעודת שבת היא דוגמה נוספת לאכילה שהיא מצווה. הבירור נדרש בעקבות שבירת הכלים, שהתרחשה בשם ס"ג (ערכו המספרי 63). אדמו"ר הזקן רומז לכך בפסוק "כולו סג יחדו" (תהלים נג, ד), שבו "סג" פירושו נסוג לאחור.

ונעשה ב"ן [שם ב"ן] שנפל בשבירה להיות יש ודבר עד שנעשה עולם הגשמי והבירור הוא כשם מ"ה [שם מ"ה] בחיי ביטול.⁵

ונעשה ב"ן, שנפל בשבירה והיה ליש ולדבר, עד שנעשה העולם הגשמי. והבירור נעשה באמצעות שם מ"ה, בחינת ביטול.

מה שנשבר ונפל נעשה ב"ן (52), השורש של מציאות עצמאית וגשמית — יש — עד שנוצר העולם הגשמי. הוא מתברר באמצעות שם מ"ה (45), בחינת ביטול: "מה" מבטא את ההתבטלות של מי שרואה את עצמו כאין.

קטע 2 • 31-4

שני הצדדים וההכרעה

3 והנה ב"י"ע הוא קודם התקון משא"כ אצ"י הוא לאחר התיקון שכבר נתקן בבחי' ביטול איהו וחיוהי והנה, בריאה, יצירה ועשיה הן לפני התיקון, ואילו אצילות היא לאחר התיקון, שכן היא כבר נתקנה בבחינת ביטול: "הוא וחיותיו"

בריא, יצירה ועשיה, העולמות הנבראים, עדיין "לפני התיקון" — בתחום שבו ניצוצות שנפלו ממתינים לבירור. אצילות היא "לאחר התיקון", וכבר כולה בביטול, כפי שנאמר עליה בתיקוני זוהר: "הוא וחיותיו אחד".

חד⁶ כנודע מענין התפלה שעד ב"ש [ברוך שאמר] הוא עולם העשי' [העשיה] שהתפלה היא ג"כ בירור דעקמת שפתיו הוי מעשה כוי ובי"ע הם צריכים לתיקון

אחד". כך ידוע מענין התפילה: עד "ברוך שאמר" הוא עולם העשיה, שכן גם התפילה היא בירור, שהרי "עקמת שפתיו הוי מעשה" וכי'; ובריא, יצירה ועשיה זקוקות לתיקון.

סדר התפילה ממחיש זאת: חלקה הראשון, עד "ברוך שאמר", מקביל לעולם העשיה, וגם התפילה היא בירור, מפני שהתלמוד מחשיב אפילו את תנועת השפתיים כמעשה. לכן העולמות הנבראים הם שזקוקים לתיקון.

ולכן הנשמה א"צ [אין צריך / אינו צריך] תיקון לעצמה⁷ כי הנשמה היא מעולם האצילות שהוא אחר התיקון ואפילו נשמה דבי"ע היינו אצילות דבי"ע כי למ"ד כלים דאצילות מתלבשים בבי"ע

ולכן הנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה, כי הנשמה היא מעולם האצילות, שהוא לאחר התיקון. וגם נשמה דבריא, יצירה ועשיה היא האצילות שבבריא, יצירה ועשיה, שכן לדעה אחת כלי האצילות מתלבשים בבריא, יצירה ועשיה.

מכאן שהנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה, מפני שמקורה באצילות, שכבר נתקנה; גם נשמה השייכת לעולמות התחתונים מקורה באצילות שבתוכם. הדבר מתאים לדעה שכלי האצילות מתלבשים בבריא, יצירה ועשיה, כך שגם בהם מצוי מרכיב של אצילות.

ולכן אמרו מעשה גדול כי אחר הבירור יהי [יהיה] שם ב"ן [שם ב"ן] גדול משם מ"ה [שם מ"ה] אשת חיל עטיב [עטרת בעלה].⁸

ולכן אמרו: "מעשה גדול", כי לאחר הבירור יהיה שם ב"ן גדול משם מ"ה: "אשת חיל עטרת בעלה".

כך מתבאר הדעה שמעשה גדול: לאחר הבירור, שם ב"ן שהתעלה יהיה גבוה משם מ"ה שבירר אותו. "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד) מבטא זאת: הצד המקבל נעשה כתר מעל הצד המשפיע.

אך בבחי' אחרת תלמוד גדול שהוא בחי' מ"ה [שם מ"ה] המכרר כי התלמוד הוא לכאר המצוה איך תהיה הסוכה והאתרוג כו' בחכמה אתברירו^{9,10} וגם ע"ד הקבלה

אך מבחינה אחרת, תלמוד גדול, שהוא בחינת מ"ה המכרר; שכן התלמוד מכאר כיצד צריכה להיות המצווה — כיצד תהיה הסוכה והאתרוג וכו': "בחכמה אתברירו". וגם על פי הקבלה,

מנקודת מבט אחרת, תלמוד גדול, מפני שהוא בחינת מ"ה, כוח הבירור עצמו: התלמוד מסביר כיצד יש לקיים את המצווה ומה הופך סוכה או אתרוג לכשרים. זהו פירוש "בחכמה אתברירו" — החכמה ממיינת ומבכרת.

הנה מעשה גדול שהוא מבחי' כתר מלשון כותרת שהוא בבחי' רצון שלמעלה מן החכמה שהיא התורה

מעשה גדול, שכן הוא מבחינת כתר, מלשון כותרת, שהיא בחינת רצון שלמעלה מחכמה, שהיא התורה;

במונחי הקבלה, מעשה גדול מפני שהמצוות נמשכות מכתר — מילה הקשורה ל"כותרת", החלק דמוי הכתר שכראש העמוד. כתר הוא הרצון האלוקי, שלמעלה מחכמה, והחכמה היא התורה.

והוא בבחינת מקיף והחכמה היא פנימית על כל זה בבחי' אחת החכמה יותר מעולה שמהכתר אינו יורד כ"א בחינת חיצונית כנודע אבל החכמה היא בפנימיותה כו' וכמ"ש במ"א באריכות בביאור ע"פ

צאינה וראינה.^{11,12,13,14}

והוא בבחינת מקיף, ואילו חכמה היא פנימית. ואף על פי כן, מבחינה אחת חכמה נעלית יותר: שהרי מכתר יורדת רק בחינת החיצונית, כידוע, ואילו חכמה יורדת בפנימיותה וכו'; וכמו שנתבאר בהרחבה במקום אחר, בביאור על "צאינה וראינה".

כתר, בדומה לכתר המקיף מלמעלה, הוא בבחינת מקיף, ואילו חכמה נכנסת פנימה. ובכל זאת, מבחינה אחת חכמה נעלית יותר: רק החיצונית של כתר יורדת, ואילו חכמה יורדת בפנימיותה; הדבר מוסבר בהרחבה בביאור על "צאינה וראינה" (שיר השירים ג, יא).

4 ואח"כ נמנו וגמרו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה שעם היות שהחכמה היא או"כ [אורות וכלים] והכתר הוא למעלה מהחכמה עם כל זה הרי התהוות המעשה שתהיינה המצות בבחינת כתר ומקיף הוא על ידי התורה

ולאחר מכן הצביעו והכריעו: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה". אף שחכמה היא אורות וכלים, וכתר נמצא למעלה מחכמה, בכל זאת עצם התהוותו של המעשה — כך שהמצוות יהיו בבחינת כתר ומקיף — היא באמצעות התורה;

ההכרעה הסופית, "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", מתבארת כאן: חכמה היא עדיין בחינת "אורות וכלים" — אור פנימי בתוך הכלי שלו — ואילו כתר נמצא למעלה ממנה. ובכל זאת, עצם קיומן של המצוות בבחינת כתר ואור מקיף תלוי בתורה.

כי היא הממשכת אור א"ס ב"ה לבחינת המעשה שתהיינה מעשה המצות בבחי' כתר כו' [ועמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי¹⁵ בתוך בניי [בני ישראל].¹⁶ בסוף הדרוש ובביאור ע"פ מי מנה¹⁷ כו' רובע ישראל¹⁸ ע"ש].

כי התורה היא הממשיכה את אור אין סוף ברוך הוא אל בחינת המעשה, כדי שמעשה המצוות יהיה בבחינת כתר וכו'. [ועיין כמה שכתוב בביאור על "ונקדשתי בתוך בני ישראל", בסוף הדרוש, ובביאור על "מי מנה" וכו', "רובע ישראל"; עיין שם].

התורה היא שממשיכה את אור אין סוף אל תוך המעשה, כדי שגם העשייה הגשמית של מצווה תישא את בחינת כתר. אדמו"ר הזקן מפנה לסוף הביאור שלו על "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב), וכן לביאור על "מי מנה... רובע ישראל" (במדבר כג, י).

קטע 3 • 51-6

שני פסוקים ושני סוגי מקיף

5 ובזה יתורצו השני מקראות שנראים לכאורה כסותרים זה את זה כתוב א' אומר את השמים ואת הארץ אני מלא¹⁹ דמשמע אני ממש מהותו ועצמותו כאדם שאומר ע"ע אני כו'

בכך מתיישבת הסתירה לכאורה בין שני הפסוקים. פסוק אחד אומר: "את השמים ואת הארץ אני מלא", ומשמע מכך "אני" ממש — הווייתו ועצמותו, כמו אדם שאומר על עצמו "אני" וכו'.

נראה ששני הפסוקים סותרים זה את זה. "את השמים ואת הארץ אני מלא" (ירמיהו כג, כד) אומר "אני" — הווייתו ועצמותו ממש של ה'; כמו שאדם אומר "אני" על עצמו.

וכתוב א' אומר מלא כל הארץ כבודו²⁰ ותרגומו זיו יקריה²¹ כו' ולא עצמותו כו' והחילוק הוא כך אני מלא היינו בבחי' המצות שהן בבחי' סוכ"ע כתר ומקיף

ופסוק אחר אומר: "מלא כל הארץ כבודו", ותרגומו: "זיו יקריה" וכו' — ולא עצמותו וכו'. וההבדל הוא כך: "אני מלא" הוא בבחינת המצוות, שהן בבחינת סוכב כל עלמין, כתר ומקיף.

"מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו, ג) מדבר רק על כבודו, שהתרגום הארמי מתרגם "זיו יקריה" — זיו, ולא עצמותו. התשובה היא ש"אני מלא" מתייחס למצוות, שמקורן בסוכב כל עלמין, בכתר ובמקיף.

ולכן שמים וארץ שוין לגבי בחינה זו [ועמ"ש בפ' עקב סדי"ה ואכלת ושבעת²² וברכת]²³ ומקרא דכתיב מכה"כ [מלא כל הארץ כבודו] היינו בבחי' התורה חכמה דאורייתא מחכמה נפקת כו'.

ולכן השמים והארץ שווים ביחס לבחינה זו. [ועיין במה שנכתב בפרשת עקב, בסוף המאמר הפותח במילים "ואכלת ושבעת וברכת".] והפסוק שאומר "מלא כל הארץ כבודו" הוא בבחינת התורה, חכמה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת" וכו'.

ביחס לאור מקיף כל מקום שווה, ולכן הפסוק הראשון מזכיר יחד את השמים ואת הארץ. [ההפניה היא לסוף המאמר "ואכלת ושבעת וברכת" בפרשת עקב.] "כבודו" הממלא את הארץ מתייחס לתורה, ש"אורייתא מחכמה נפקת" — אור פנימי, זיו הנכנס בכל דבר לפי מידתו.

6 והנה יש ב' בחינות מקיפים מקיף החוזר שהוא מקיף פרטי ומקיף הישר שהוא מקיף כללי שמקיף מראשו עד רגלו כו'

והנה יש שני סוגים של אורות מקיפים: המקיף החוזר, שהוא מקיף פרטי, והמקיף הישר, שהוא מקיף כללי המקיף מראש ועד רגל, וכן הלאה.

יש שני סוגים של אור מקיף. המקיף החוזר הוא פרטי ומותאם למה שהוא מקיף; המקיף הישר הוא כללי ומקיף את האדם כולו, מראש ועד רגל, באופן שווה.

והנה מקיף החוזר הוא ענין המצות הוא האור הנמשך ומתפשט בכלי אלא שמפני שאין הכלי יכול להכיל ולסבול האור חוזר ויוצא לחוץ ונעשה אור מקיף על הכלי

הנה המקיף החוזר, שהוא עניין המצוות, הוא האור שנמשך ומתפשט בתוך הכלי. אלא שמכיוון שהכלי אינו יכול להכיל את האור ולשאת אותו, האור חוזר ויוצא החוצה, ונעשה אור מקיף על הכלי.

המקיף החוזר הוא אור המצוות: תחילה הוא נכנס לכלי, אך מכיוון שהכלי אינו יכול להכיל את כולו, העודף חוזר ויוצא החוצה, ומקיף את הכלי. מכיוון שהוא נובע ממידתו של הכלי עצמו, הוא נשאר פרטי.

והיינו ענין שערות שהם מותרי מוחין והשערות הם בחי' לבושים שהן המצות כי המצות הן לבושים כנודע

וזהו ענין השערות, שהן מותרי המוחין. השערות הן בחינת לבושים, שהם המצוות, שכן ידוע שהמצוות הן לבושים.

השערות ממחישות זאת: בקבלה השערות הן עודף האור שבמוחין, יותר ממה שהראש יכול להכיל, והוא צומח החוצה. השערות הן מעין לבוש, והמצוות ידועות כלבושי הנשמה.

אבל המקיף הכללי הוא המקיף שלגודל אורו אינו יכול ליכנס כלל בכלי והוא ענין שמחה של מצוה שהשמחה היא בחי' מקיף

אבל המקיף הכללי הוא מקיף שמפני עוצמת אורו אינו יכול להיכנס כלל לכלי. זהו ענין השמחה של מצווה, שכן השמחה היא בחינת מקיף,

המקיף הכללי הוא אור גדול כל כך, שאינו יכול להיכנס לכלי כלל. זהו ענין השמחה של מצווה: השמחה היא אור מקיף כזה, שמעבר לפרטי המעשה.

שהוא בהשוואה א' מראשו עד רגלו הכל בבחי' אחת ואינה בבחינת התחלקות פרטיים לפי הבחינה פרטית

והוא שווה מראש ועד רגל, הכול בבחינה אחת, ואינו מתחלק לפרטים לפי הבחינה הפרטית,

השמחה שווה מראש ועד רגל: היא חלה על האדם כולו במידה שווה, ואינה מתחלקת לפי כל איבר או כוח.

כמו שהוא ענין לבושים שמתלבשת בכל בחינה לפי מה שהוא משא"כ מקיף הכללי כנ"ל. [ועמ"ש מענין שמחה של מצוה ע"פ אסרי לגפן^{24, 25} ובביאור ע"פ צאינה וראינה הנזכר לעיל²⁶].

כפי שקורה בלבושים, המתלבשים בכל בחינה בהתאם למה שהיא; אך לא כך הוא במקיף הכללי, כנזכר לעיל. [ועיינו במה שנכתב בענין שמחה של מצווה על הפסוק "אֶסְרִי לְגַפְנִי", ובביאור על "צאינה וראינה" הנזכר לעיל.]

לעומת זאת, לבוש מותאם לכל איבר; המקיף הכללי אינו כך. ההפניה שבסוגריים היא לדיון בשמחה של מצווה על הפסוק "אֶסְרִי לְגַפְנִי" (בראשית מט, יא) בתורה אור, ולביאור על "צאינה וראינה" שהוזכר קודם.

קטע 4 • 71

מדוע הנשמה יורדת

7 והנה לכך נאמר היום לעשותם²⁷ שבועה²⁷ [שבעולם הזה] דוקא הוא השראת המקיף שהוא בהעלם כו' [כמ"ש מזה]

כעת מובן מדוע נאמר "היום לעשותם": דווקא בעולם הזה שורה המקיף, שהוא בהעלם וכו' [כפי שמבואר על כך

"היום לעשותם" (דברים ז, יא) — שחכמים דורשים: "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם" — מלמד שהמקיף שורה בעולם הזה באמצעות המעשים, אף שכאן הוא נסתר. הסוגריים המרובעים פותחים הפניה לביאורו של אדמו"ר הזקן על הפסוק "צו את בני ישראל... את קרבני לחמי" (במדבר כח, ב).

ע"פ צו את בני²⁸ ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי²⁹ וע"י מעשה המצות ממשיכים מבחי כ"ע

[כתר עליון] בחי מקיף כנ"ל משא"כ בעוה"ב [בעולם הבא] הוא בחי גילוי

על הפסוק "צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני לחמי". ועל ידי קיום המצוות ממשיכים מבחינת כתר עליון את בחינת המקיף, כנזכר לעיל; ואילו בעולם הבא מדובר בבחינת גילוי,

על ידי מעשי המצוות ממשיכים אור מקיף מכתר עליון. לעומת זאת, בעולם הבא מקבלים אור גלוי.

וצריך לילך שם ממדרגה למדרגה ותחלה צריך לירד לגיהנם³⁰ כו' וזהו תכלית ירידת הנשמות לעוה"ז ירידה צורך עליה

ושם יש להתקדם מדרגה לדרגה, ותחילה יש לרדת לגיהנום וכו'. וזו תכלית ירידת הנשמות לעולם הזה: ירידה לצורך עלייה,

אפשר לקבל אור גלוי רק בהדרגה, ולכן שם על הנשמה לעלות מדרגה לדרגה, ולעבור תחילה בגיהנום. זו הסיבה שהנשמות יורדות לעולם הזה: הירידה היא לצורך עלייה.

היינו בחי בירורים לברר להיות הכל בבחינת ביטול בהמשכה פנימית ומקיפים וכל ימי שנותינו בהם³¹ שבעים שנה לא נתנו לאדם

כלומר, עניין הבירורים: לברר כך שהכול יהיה בבחינת ביטול, באמצעות המשכת פנימיות [האור] ומקיפים. וכל ימי שנותינו בהם שבעים שנה" ניתנו לאדם

העלייה הזאת באה באמצעות בירורים, המביאים את הכול לביטול, על ידי המשכת האור הפנימי של התורה והאורות המקיפים של המצוות. כל משך החיים, "ימי שנותינו... שבעים שנה" (תהילים צ, י), ניתן לשם כך בלבד.

אלא בשביל זה כנ"ל והנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה ואינה צריכה להמשכה ולא להתפלל כלל

רק לשם כך, כנזכר לעיל. והנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה, ואינה זקוקה להמשכה, ואף לא להתפלל כלל;

הנשמה עצמה אינה זקוקה לדבר למען עצמה: לא לתיקון, לא להמשכת אור, ואף לא לתפילה. הדברים חוזרים על הנאמר לעיל, שהנשמה באה מאצילות, שכבר מתוקנת.

כי הצדיקים למה דומים בפני השכינה³² כנר בפני האבוקה שכלה מאליו וברא כרעא דאבוה כו'

שהרי "למה הצדיקים דומים בפני השכינה? לנר בפני האבוקה", שהוא כלה מאליו; ו"ברא כרעא דאבוה" וכו'.

הגמרא (פסחים ח ע"א) מדמה את הצדיקים בפני השכינה לנר בפני אבוקה, שאורו כלה מאליו: הנשמה כבר בטלה לגמרי בפני ה'. וכן "ברא כרעא דאבוה" — הנשמה היא המשך של מקורה, כשם שהבן הוא המשך של אביו.

אלא עיקר ירידת הנשמה הוא כדי להפך נפש השכלית שבנפש הבהמית ע"י המשכות התורה והמצוות שהם פנימים ומקיפים כנ"ל [ועמ"ש ע"פ כי תצא³³ כו']

אלא שעיקר ירידת הנשמה הוא כדי להפוך את הנפש השכלית שבנפש הבהמית, באמצעות המשכות התורה והמצוות, שהן פנימיות ומקיפים, כנזכר לעיל. [ועיין במה שכתוב על הפסוק "כי תצא" וכו',

הנשמה יורדת כדי להפוך את "הנפש השכלית" שבתוך הנפש הבהמית — את כוח השכל של הנפש הבהמית עצמה — באמצעות האורות הפנימיים של התורה והאורות המקיפים של המצוות. הסוגריים המרובעים פותחים הפניה לביאור על הפסוק "כי תצא למלחמה" (דברים כא, י').

גבי ונתנו ה' אלקיך בידך³⁴ דהיינו ע"י תורה ומצוות שע"י דוקא נשלם בירור נה"ב [נפש הבהמית] ע"ש הטעם ועמ"ש מזה ג"כ ע"פ משה ידבר^{35,36} גבי כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא]:³⁷

בעניין "ונתנו ה' אלקיך בידך", כלומר, באמצעות התורה והמצוות, שרק על ידן נשלם בירור הנפש הבהמית; עיין שם בטעם הדבר. ועיין גם במה שכתוב על כך על הפסוק "משה ידבר", בעניין "כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא".

הביאור מפרש את "ונתנו ה' אלקיך בידך" כמתייחס לתורה ולמצוות, שרק באמצעותן נשלם בירור הנפש הבהמית. הפניה נוספת היא למאמר על "משה ידבר" (שמות יט, יט), העוסק בפסוק "כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא" (דברים ד, כד).

קטע 5 • 81

תשובה מן העומקים

8 ב אך מי שחטא ופגם צריך לעשות תשובה להמשיך מלמעלה להשלים החסרון והפגם והיינו כמ"ש

ממעמקים קראתיך³⁸ הוי' הוי' הוא כללות האצ"י יו"ד חכמה כו'

2. אולם מי שחטא ופגם צריך לעשות תשובה, כדי להמשיך מלמעלה ולהשלים את החסרון והפגם. זהו שכתוב: "ממעמקים קראתיך הוי'". הוי' כוללת את כל עולם האצילות: היו"ד היא חכמה וכו';

סעיף 2 עוסק במי שחטא ופגם במה שהמצוות שלו המשיכו: ההמשכה הרגילה כבר אינה מספיקה, ועליו לעשות תשובה כדי להמשיך מלמעלה ולתקן את החסרון. "ממעמקים קראתיך הוי'" (תהילים קל, א): שם הוי' מייצג את כל האצילות, היו"ד שלו היא חכמה ושאר אותיותיו הן המדרגות שמתחתיה.

וקראתיך הינוי המשכת הוי' אחרת מחדש אורות בכלים כי המשכות האורות שכבר נמשכו בכלים נפגמו כנודע

ו"קראתיך" פירושו המשכת הוי' אחרת, מחדש: אורות בכלים. שכן האורות שכבר נמשכו בכלים נפגמו, כידוע,

"קראתיך" מתפרש כהמשכת ה' למטה: המשכת הוי' חדשה, אורות חדשים לתוך הכלים. הדבר נדרש מפני שהאורות שכבר נמשכו בכלים נפגמו בעקבות החטא.

וצריך להמשיך אורות מחדש והמשכה זו היא ממעמקים מעשרה עומקים שבעשיית [שבעשרת ימי תשובה]
עומקא דחשוכא ישת חשך סתרו³⁹

וצריך להמשיך אורות מחדש. המשכה זו היא "ממעמקים": מעשרת העומקים שבימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, עומק החושך: "שם חושך סתרו".

האורות החדשים צריכים לבוא "ממעמקים": מעשרת ה"עומקים" שמתגלים בעשרת ימי תשובה, המגיעים אל "עומק החושך". זוהי המדרגה הנסתרת של "שם חושך סתרו" (תהילים יח, יב), אור נסתר כל כך עד שהוא נראה כחושך.

וזהו השיבנו אליך⁴⁰ מקורא דכולא כנודע שמא"ס ב"ה נעשה צמצום ומקום פנוי⁴¹ וחלל ואח"כ נמשך
קו וחוט ומקו זה נמשכים כל העגולים ומקיפים⁴² כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] בשער העגולים ויושר וראשית
הקו הזה

וזהו "השיבנו אליך": מקור הכול. כידוע, מאין סוף ברוך הוא נעשו צמצום, מקום פנוי וחלל, ולאחר מכן נמשכו קו וחוט; ומקו זה נמשכים כל העיגולים והמקיפים, כמו שכתוב בעץ חיים, בשער העיגולים ויושר. וראשית הקו הזה

"השיבנו אליך" (איכה ה, כא) פירושו אל מקור הכול ממש. כפי שמתואר בעץ חיים, אין סוף הסתיר את אורו בצמצום, והותיר מקום פנוי; לאחר מכן המשיך לתוכו קו אחד, שממנו נמשכים כל העיגולים והאורות המקיפים.

היינו בחי' מלי' דא"ק [דאדם קדמון] שם הוא עומקא דכולא ומשם נמשכו י"ג מדות הרחמים וזהו בחי' תשובה במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדין⁴³ כו' דמשכין ליה בחילא יתיר⁴⁴ אליך ממש

היא בחינת מלכות דאדם קדמון. שם נמצא "עומק הכול", ומשם נמשכו י"ג מידות הרחמים. וזהו בחינת התשובה: "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו', "שכן מושכים אותו בכוח גדול יותר" — "אליך" ממש.

ראשיתו ממש של אותו קו, מלכות דאדם קדמון, היא "עומק הכול", מקור י"ג מידות הרחמים, ושם מגיעה התשובה. משום כך בעלי תשובה עומדים במקום שאפילו צדיקים גמורים אינם עומדים בו (ברכות לד, ב), וכפי שאומר הזוהר, הם מתקרבים "בכוח גדול יותר": אל ה' עצמו, "אליך" במלוא מובן המילה.

אך להיות הכח הזה בנפש חילא יתיר כו' הוא ע"י י"ג מדות הרחמים שמר"ח [שמראש חודש] אלול שנאמר עליהם ואנכי עמדתי בהר⁴⁵ כו'

אולם הכוח הזה שבנפש, "בכוח גדול יותר" וכו', בא באמצעות י"ג מידות הרחמים שמראש חודש אלול, שעליהן נאמר: "ואנכי עמדתי בהר" וכו',

הנפש מקבלת את הכוח הנוסף הזה של התשובה באמצעות י"ג מידות הרחמים המאירות מראש חודש אלול. על ארבעים הימים האלה אמר משה: "ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים" (דברים י, י), כשעלה לקבל את הלוחות השניים.

כימים הראשונים הם ימי קדם כנודע שיש ימי עולם וימי קדם^{46,47} שנות עולם שנים קדמוניות⁴⁸ ימי קדם הם מעומקא דחשוכא מל' דא"ק [דאדם קדמון] [ועי']

"כימים הראשונים" — אלו הם ימי קדם. כידוע, יש "ימי עולם" ו"ימי קדם", "שנות עולם" ו"שנים קדמוניות". ימי קדם באים מעומק החושך, ממלכות דאדם קדמון. [ועיין]

"הימים הראשונים" הם "ימי קדם", הנעלים מ"ימי עולם": באדרא, ימי קדם הם המידות של עתיק, ואילו ימי עולם הם המידות של זעיר אנפין. ימי קדם באים מ"עומק החושך", ממלכות דאדם קדמון.

בענין ימי קדם באדרא דנשא⁴⁹ ד' קל"ד ד' ודקל"ח ב' ועמ"ש בביאור ע"פ ולא אבה⁵⁰ בפי

בענין ימי קדם באדרא דנשא, דף קל"ד, ד', ודף קל"ח, ב'. ועיין במה שכתוב בביאור על הפסוק "ולא אבה" בפרשת

באדרא דנשא נאמר שהתיקונים של עתיק "נקראים ימי קדם", ואילו אלה שבזעיר אנפין נקראים "ימי עולם"; בדף קל"ח, ב' מצמידים "שנים קדמוניות" לימי קדם. בנוסח המודפס מצוין הדף הראשון כ"קל"ד, ד"; בהערת קה"ת הוא נקרא קל"ד, ב', ומצוטט שם הקטע. אדמו"ר הזקן מפנה גם לביאור שלו על "ולא אבה" (דברים כג, ו) בפרשת כי תצא.

כי תצא ובפי' ויקרא בביאור ע"פ ויקרא אל משה⁵¹ מענין ישת חשך סתרו] ומשם נמשך להיות מקיפים וע"ז נאמר אנילדודי ועלי תשוקתו⁵² דלא כתיב ואלי תשוקתו

בכי תצא, וכן בפרשת ויקרא, בביאור על הפסוק "ויקרא אל משה", בענין "ישת חושך סתרו" ומשם נמשכים האורות המקיפים. ועל כך נאמר: "אני לדודי ועלי תשוקתו", ולא נאמר "ואלי תשוקתו",

הפניה נוספת היא לביאורו על "ויקרא אל משה" (ויקרא 1:1), העוסק בפסוק "ישת חושך סתרו". מעומק זה נמשכים אורות מקיפים, ולכן נאמר בפסוק "ועלי תשוקתו" (שיר השירים 7:11), ולא "ואלי תשוקתו".

אלא ועלי כלומר מלמעלה בחי מקיף [ועמ"ש בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר^{53,54} גבי ענין בגדי לבן דכה"ג [דכהן גדול] ביוהכ"פ [ביום הכפורים] וע' עוד מענין ועלי תשוקתו באדרא דנשא (דקל"ב ב') מי גרם שאני לדודי⁵⁵ משום ועלי תשוקתו.⁵⁶

אלא "ועלי", כלומר מלמעלה, בחינת מקיף. [וראו מה שכתוב בביאור על הפסוק "כי ביום הזה יכפר", בעניין בגדי הלבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים. ועוד ראו בעניין "ועלי תשוקתו" באדרא דנשא (132b): "מי גרם שאני לדודי? משום ועלי תשוקתו".]

"ועלי" פירושו מלמעלה: אור מקיף השורה על האדם. ההערה שבסוגריים המרובעים מפנה לביאור על בגדי הלבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים (ויקרא 16:30), וכן לאדרא, הדורשת את הפסוק: מה גרם לכך ש"אני לדודי"? "ועלי תשוקתו".

אכן בזהר פ' לך לך (דפ"ח ב') פי' אני לדודי בקדמיתא ולבתר ועלי תשוקתו⁵⁷ וכן משמע הפי' באדר"ז [באדרא זוטא] (דרפ"ח ע"א).

אולם בזהר, פרשת לך לך (88b), מתפרש: תחילה "אני לדודי", ואחר כך "ועלי תשוקתו". וכך משתמע גם הפירוש באדרא זוטא (288a).

הזהר על לך לך קורא את הפסוק בסדר הפוך: תחילה "אני לדודי", המכין מקום עבורו, ורק אחר כך "ועלי תשוקתו". כך משתמע גם מאדרא זוטא.

והיינו ב' בחי ג"ג מדה"ר [מדות הרחמים] דאלול ודיוהכ"פ [ודיום הכפורים]. שעל י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] דאלול שהם המשכה להיות אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ע"ז אמרו מי גרם שאני לדודי משום דעלי תשוקתו.

וזהו שתי בחינות של י"ג מדות הרחמים, של אלול ושל יום הכיפורים. על י"ג מדות הרחמים של אלול, שהן המשכה המביאה להתעוררות מלמטה, אמרו: "מי גרם שאני לדודי? משום ועלי תשוקתו".

שני הפירושים מתאימים לשני סוגים של י"ג מדות הרחמים. באלול המדות נמשכות תחילה מלמעלה ומעוררות באדם התעוררות משלו מלמטה, ולכן "ועלי תשוקתו" מביא לידי "אני לדודי". בדפוס מופיע כאן "ג"ג" בטעות, והכוונה ל"י"ג", כלומר שלוש עשרה.

וי"ג מדה"ר [מדות הרחמים] דעשי"ת [דעשרת ימי תשובה] ויוהכ"פ [ויום הכפורים] שהם סליחת ומחילת העוונות ע"י התשובה ע"ז אמרו ע"י שאני לדודי בקדמיתא ע"ז ועלי תשוקתו כו' ועמ"ש מענין ב' בחינות י"ג מדות דאלול ויום הכפורים בד"ה ושמתי כדכד^{58,59} ושאר דוכתי].

ועל י"ג מדות הרחמים של עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, שהן סליחה ומחילה על העוונות באמצעות תשובה, אמרו: על ידי "אני לדודי" תחילה, באה "ועלי תשוקתו" כו'. וראו מה שכתוב בעניין שתי הבחינות של י"ג המדות, של אלול ושל יום הכיפורים, במאמר המתחיל "ושמתי כדכד", ובמקומות נוספים.

בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים המדות מביאות סליחה ומחילה באמצעות תשובה, ולכן תחילה באה "אני לדודי" של האדם, ובעקבותיה "ועלי תשוקתו". שתי הבחינות נדונות בהרחבה גם במאמר על "ושמתי כדכד שמשותף" (ישעיהו 54:12).

וזהו הרועה בשושנים תליסר עלין דסחרין לשושנה⁶⁰ והן י"ג מדות שאמר מיכה⁶¹ שהן בעתיק והן למעלה מהי"ג שאמר משה⁶² כמ"ש במ"א שמה המשיך למטה בז"א כמ"ש באדרא (דקל"ח ע"א) והיינו וזהו "הרועה בשושנים": שלושה עשר העלים המקיפים את השושנה. אלו הן י"ג המדות שמיכה אמר, והן בעתיק, והן למעלה מ"י"ג המדות שמה אמר. כפי שמוסכר במקום אחר, משה המשיך אותן למטה, בז"א, כמו שכתוב באדרא (138a). כלומר,

"הרועה בשושנים" רומז לשושנה של הזוהר, בעלת שלושה עשר עלים: אלו י"ג המדות שבדברי מיכה (מיכה 7:18-20), ששורשן בעתיק. הן נעלות מ"י"ג המדות שמה אמר (שמות 6:34-7); כפי שמסבירה האדרא, משה המשיך אותן למטה, בז"א.

כי היג"מ [הי"ג מדות] של משה הן לחיי העוה"ז שהיה צריך משה לכך לפי שהקב"ה אמר למשה ועתה הניחה לי⁶³ כו' ועי"נאמר במשה ויקוד ארצה וישתחו⁶⁴ שהשתחואה הוא המשכה שהמשיך למטה כו' י"ג המדות של משה הן לצורך חיי העולם הזה, ומשה נזקק להן משום שהקדוש ברוך הוא אמר לו: "ועתה הניחה לי" וכו'. ועל כך נאמר על משה: "ויקוד ארצה וישתחו", שכן השתחויה היא המשכה שהוא המשיך למטה וכו'; מדותיו של משה נועדו לחיי העולם הזה: לאחר חטא העגל אמר ה' "ועתה הניחה לי" (שמות 32:10), ומשה נזקק להן כדי להציל את העם. כשנתגלו, הוא "ויקוד ארצה וישתחו" (שמות 34:8); ההשתחויה היא המשכה של האור למטה.

אבל היג"מ [הי"ג מדות] שאמר מיכה הן יג"מ [י"ג מדות] דא"א שהן לחיי הנשמות שהוא חיי אלק ות וכמ"ש בזה"ק [בזהר הקדוש] שם (דקל"ג ע"ב)⁶⁵ אבל י"ג המדות שמיכה אמר הן י"ג המדות של אריך אנפין, והן לצורך חיי הנשמות, שהם חיי אלקות, כמו שכתוב בזהר הקדוש שם (133b):

מדותיו של מיכה הן מדותיו של אריך אנפין, והן נועדו לחיי הנשמות — חיים אלוקיים, ולא רק לחיים גשמיים. אדמו"ר הזקן מביא לכך ראיה מן האדרא.

אית חסד דלגו ואית חסד דלבר⁶⁶ כו' חסד דאקרי חסד עולם כו' דז"א דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה.⁶⁷ י"ש חסד פנימי ויש חסד חיצוני וכו', "חסד שנקרא חסד עולם" וכו', והוא של ז"א, כפי שכתוב: "אמרתי: עולם חסד ייבנה".

האידרא מבחינה בין חסד פנימי, של עתיק, לבין חסד חיצוני שנקרא חסד עולם ושייך לז"א, כפי שנאמר: "עולם חסד ייבנה" (Psalms 89:3). המילה "עולם" קושרת את החסד החיצוני הזה לקיום העולם.

והאי חסד דעתיק כו' לאו בחיי גופא אתמר אלא בחיי דנשמתא.⁶⁸ (ועיין בזהר בהעלותך דקנ"ב סע"א [סוף עמוד א]).

"וחסד זה של עתיק" וכו', "לא נאמר על חיי הגוף אלא על חיי הנשמה". (ועיינו בזהר, בהעלותך, בסוף 152a).

האידרא מסכמת שחסד עתיק מתייחס לא לחיי הגוף אלא לחיי הנשמה. אדמו"ר הזקן מוסיף הפניה לזוהר על בהעלותך (152a), העוסק בלבוש, בגוף ובנשמה של התורה, וכן בנשמת הנשמה — עתיקא קדישא.

וזהו הרועה בשושנים שהוא רועה זן ומפרנס כי בכל השנה הוא רועה ישראל בבחי' עשב כמ"ש ונתתי עשב בשדך⁶⁹ לכהמתך ועשב לעבודת האדם⁷⁰

וזהו "הרועה בשושנים": רועה, כלומר מי שמאכיל ומפרנס. במשך כל השנה הוא רועה את ישראל באמצעות בחינת העשב, כפי שכתוב: "ונתתי עשב בשדך לכהמתך", וכן "ועשב לעבודת האדם".

רועה הוא מי שמנהיג את צאנו, מאכיל אותו ומפרנס אותו. במשך כל השנה הי' מפרנס את ישראל ב"עשב": "ונתתי עשב בשדך לכהמתך" (Deuteronomy 11:15) ו"ועשב לעבודת האדם" (Psalms 104:14) — מזון בדרגה נמוכה יותר, המגיע באמצעות ממוצע.

דהיינו מה שישאל מקבלים בחי' האוי"ר [האהבה ויראה] הוא ע"י מלאכים בברכת יוצר אור כולם אהובים כו'

כלומר, ישראל מקבלים את בחינת האהבה והיראה באמצעות מלאכים, בברכת יוצר אור: "כולם אהובים" וכו', "עשב" הזה הוא האהבה והיראה שישאל מקבלים באמצעות המלאכים, כמתואר בברכת יוצר אור שלפני קריאת שמע, שבה המלאכים, "כולם אהובים", משבחים את ה'. שמיעת תיאור אהבתם ויראתם של המלאכים מעוררת באדם אהבה ויראה.

והאופנים כו' (ועיין בזהר בראשית דף י"ח ע"ב עשב דא אלין אופנים וחיות כו' ע"ש)

"והאופנים" וכו'. (ועיין בזהר, בראשית, דף 18b: "עשב — אלו האופנים והחיות" וכו'; עיינו שם.)

הברכה ממשיכה: "והאופנים" — מלאכי המרכבה האלוקית. הזוהר מפרש את "ועשב לעבודת האדם" כמתייחס לאופנים ולחיות, המוכנים לעבודת האדם את ה' באמצעות קורבנות ותפילה.

ועל ידי זה מקבלים ג"כ התפעלות אהוי"ר [אהבה ויראה] או תיקון הקדושה שלמעלה מקבלת הנפש למטה ג"כ והיינו נה"ב [נפש הבהמית]

ובאמצעות זאת הם מקבלים גם התעוררות של אהבה ויראה, או תיקון של הקדושה שלמעלה; גם הנשמה שלמטה מקבלת זאת, והכוונה היא לנפש הבהמית.

באמצעות המלאכים האדם מקבל גם התעוררות של אהבה ויראה ותיקון של הקדושה שלמעלה. החלק באדם שמקבל זאת הוא הנפש הבהמית.

כי הנפש אלקית אינה צריכה תיקון לעצמה שהנפש שבכל עולם הוא גבוה מבחי' המלאכים שבכל עולם

כי הנפש האלקית אינה זקוקה לתיקון לעצמה, שכן הנשמה שבכל עולם גבוהה מבחינת המלאכים שבאותו עולם;

הנפש האלקית אינה זקוקה לתיקון כזה, מפני שבכל עולם הנשמה גבוהה מן המלאכים של אותו עולם.

כי הנשמה היא מפנימית העולם והמלאכים הם מחיצוניי [מחיצוניות] אלא שנפש הבהמית היא נמשכת מפנימית האופנים [משא"כ משמרי האופנים נמשך השפעה החיצונית]

כי הנשמה באה מפנימיות העולם, והמלאכים באים מחיצוניותו. אולם הנפש הבהמית נמשכת מפנימיות האופנים [ואילו מהשמרים של האופנים נמשכת השפעה חיצונית].

הנשמה באה מפנימיותו של כל עולם, והמלאכים — מחיצוניותו. הנפש הבהמית, לעומת זאת, נמשכת מפנימיות האופנים, ואילו משמרי האופנים נמשכת השפעה חיצונית בלבד.

וצריך שגם נפש הבהמית תסכים לזה והיינו ע"י ההמשכה מבחי' האופנים וחיות שהן שרשה ומקורה שאין הדינין נמתקין⁷¹ אלא בשרשן⁷² וכמ"ש מזה ע"פ כי תצא הנזכר לעיל.^{73,74}

גם הנפש הבהמית צריכה להסכים לכך. הדבר נעשה באמצעות המשכה מבחינת האופנים והחיות, שהם השורש והמקור שלה, שכן הדינים נמתקים רק בשורשם; כפי שמוסבר על הפסוק "כי תצא", שהוזכר לעיל.

גם הנפש הבהמית צריכה להסכים לעבוד את ה', וההמשכה לכך באה מהשורש שלה עצמה — האופנים והחיות — משום שכוחות קשים, כלומר דינים, "נמתקים" רק בשורשם. זהו עיקרון המובא בפרי עץ חיים. הדבר מוסבר במאמר על "כי תצא" (דברים כא, י').

קטע 6 • 99-10

עשב ושושנים; התורה והמקיף

9 ולכך תקנו לנו אנשי כנה"ג [כנסת הגדולה] לומר בכל יום והאופנים וחיות כו' בברכת יוצר אור קודם שמע ישראל.

לכן תיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לומר בכל יום בברכת יוצר אור, לפני "שמע ישראל": "והאופנים וחיות הקודש" וכו'.

מכיוון שהנפש הבהמית מושרשת באופנים ובחיות, אנשי כנסת הגדולה קבעו לומר בברכת יוצר אור, לפני שמע, את שבח המלאכים: "והאופנים וחיות הקודש". אהבתם ויראתם של המלאכים מכינות את הנפש הבהמית להצטרף לאמירת שמע.

ישראל היא הנפש האלקית ועליה נאמר בכל לבבך בשני יצריך⁷⁵ ובכל נפשך אפי' [אפילו] בנפש הבהמית

"ישראל" היא הנפש האלקית, ועליה נאמר "בכל לבבך" — בשני יצריך, ו"בכל נפשך" — אפילו בנפש הבהמית.

"שמע ישראל" נאמר לנפש האלקית. המשנה (ברכות ט, ה) מפרשת "בכל לבבך" — בשני יצריך, ואדמו"ר הזקן מפרש ש"בכל נפשך" כולל גם את הנפש הבהמית.

והיינו ע"י ונתתי עשב בשדך⁷⁶ שדה הוא חקל תפוחין קדישין^{77,78} כדי להיות לבהמתך ואח"כ ואכלת ושבעת הוא ענין אכלית יערי עם דבשי⁷⁹ כו' וזהו כל השנה

וזה נעשה על ידי "ונתתי עשב בשדך": "שדה" היא חקל תפוחין קדישין, כדי שיהיה "לבהמתך". ואחר כך "ואכלת ושבעת" — זהו ענין "אכלתי יערי עם דבשי" וכו'. וכך במשך כל השנה.

הדבר נעשה באמצעות "ונתתי עשב בשדך" (דברים יא, טו): ה"שדה" היא "חקל תפוחין קדישין" שבזוהר, והעשב שבה הוא "לבהמתך" — לנפש הבהמית. אכילתה ושביעתה נמשלות ל"אכלתי יערי עם דבשי" (שיר השירים ה, א); כך ה' מפרנס במשך כל השנה.

אבל ברי"ח [בראש חודש] אלול הוא הרועה בשושנים תליסר עלין דסחרין לשושנה [וזהו קרוב למשנ"ת [למה שנתבאר] בפ' עקב ע"פ ואכלת ושבעת וברכת⁸⁰ בענין

אבל בראש חודש אלול, "הרועה בשושנים" — שלושה עשר עלין הסוככים את השושנה. [וזה קרוב למה שנתבאר בפרשת עקב, על הפסוק "ואכלת ושבעת וברכת", בענין

מראש חודש אלול מתחילה הזנה ממדרגה גבוהה יותר: "הרועה בשושנים" — שלושה עשר העלים, שהם שלוש עשרה מידות הרחמים. ההערה שבסוגריים משווה זאת למאמר על הפסוק "ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ח, י) שבפרשת עקב.

כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם⁸¹ שהוא בחי' לחם מן הארץ וכן בחי' עשב מזון דנה"ב [דנפש הבהמית]

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם" — זו בחינת לחם מן הארץ, וכן בחינת העשב, מזונה של הנפש הבהמית;

המאמר שם מפרש את "לא על הלחם לבדו יחיה האדם" (דברים ח, ג): הלחם הרגיל, "לחם מן הארץ", דומה לעשב והוא מזונה של הנפש הבהמית.

כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם היינו בחי' לחם מן השמים שנמשך מבחי' טל טלא דבדולחא שבמו"ס [שבמוחא סתימאה]

"כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" — היינו בחינת לחם מן השמים, הנמשך מבחינת טל, טלא דבדולחא, שבמו"ס,

"על כל מוצא פי ה'" הוא "לחם מן השמים" — המן, הנמשך מן "טלא דבדולחא" שבמו"ס, המוח הנעלם של אריך אנפין.

שהוא מקור יג"מ [י"ג מדות] הרחמים וכמשי"ש [וכמה שכתוב שם] בד"ה ויאכילך את המן⁸² כו' ע"ש ועד"ז הוא ההפרש בין בחי' ונתתי לגבי בחי' הרועה בשושנים.

שהוא מקור י"ג מידות הרחמים, וכמו שכתוב שם, בד"ה "ויאכילך את המן" וכו', עיין שם. ועל דרך זה הוא ההבדל בין בחינת "ונתתי" לבחינת "הרועה בשושנים".

הטל הזה הוא מקור י"ג מידות הרחמים, כפי שמבואר במאמר על "ויאכילך את המן". ההבדל בין הלחם הרגיל למן הוא ההבדל בין "ונתתי עשב" של כל השנה לבין "הרועה בשושנים" של חודש אלול.

ובזהר פי יתרו (דפ"א ע"ב) ⁸³ מאי מוצא פי ⁸⁴ ה' דא קול השופר כו' בהאי קול שופר תליא כולא.

ובזהר, פרשת יתרו (דף פ"א ע"ב): "מאי מוצא פי ה' דא קול השופר" וכו'; "בהאי קול שופר תליא כולא".

הזהר בפרשת יתרו מזהה את "מוצא פי ה'" עם קול השופר, שעליו "הכול תלוי".

והיינו לפי שע"י השופר הוא התגלות יג"מ [י"ג מדות] הרחמים וגם עי"ז נמשך בנין המלי' שהיא פי ה'

הטעם הוא שעל ידי השופר מתגלה י"ג מידות הרחמים, וגם על ידו נמשכת בניית מלכות, שהיא "פי הוי";

השופר מגלה את י"ג מידות הרחמים, וגם ממשיך את "בניית" מלכות, המכונה "פי הוי".

ולכן נק' השופר מוצא ומקור פי ה' כי מר"ח [מראש חודש] אלול עד יו"כ [יום כפור] הן ארבעים יום וביוה"כ

[וביום הכפורים] בו נתנו לוחות האחרונות ⁸⁵ כללות כל התרי"ג מצות והן מילוי כל החסרונות והפגמים

בהמשכת פעימים ומקיפים מחדש.

ולכן השופר נקרא "המוצא" והמקור של "פי הוי". שכן מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים יש ארבעים יום,

וביום הכיפורים ניתנו הלוחות האחרונות, הכוללות בתוכן את כל תרי"ג המצוות; והן משלימות את כל החסרונות

והפגמים באמצעות המשכה מחודשת של אורות פנימיים ומקיפים.

השופר הוא אפוא המקור של "פי הוי", כלומר של מלכות. ארבעים הימים מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים, שבו ניתנו הלוחות

השניים (בבא בתרא קכ"א ע"א), כוללים את כל תרי"ג המצוות כאחד, ומתקנים כל חיסרון ופגם באמצעות המשכה מחודשת של אורות פנימיים ומקיפים.

ובזהר פי שמות (ד"כ ע"ב) איתא ד"א [דבר אחר] בשושנים באותם ששונים בתורה ⁸⁶ שע"י התורה נמשך

מקיף היושר הכללי שמקיף בהשוואה אחת.

ובזהר, פרשת שמות (דף כ ע"ב), נאמר: "דבר אחר: בשושנים — באותם ששונים בתורה". באמצעות התורה נמשך

המקיף הישר הכללי, המקיף את הכול במידה שווה.

הזהר על פרשת שמות דורש את "בשושנים" כ"באותם ששונים בתורה". באמצעות התורה נמשך המקיף הישר הכללי, המקיף את הכול

במידה שווה.

והוא ענין שמחת תורה שהשמחה של כל השנה בתורה ומצות נכלל ביום אי שהוא כללות כל השנה

ומקיף זה נמשך ע"י התורה הגם שהיא בחי' פנימית

וזהו עניינה של שמחת תורה: השמחה של כל השנה בתורה ובמצוות נכללת ביום אחד, שהוא הכללות של השנה

כולה. ומקיף זה נמשך באמצעות התורה, אף שהיא בחינת פנימיות.

שמחת תורה מרכזת ביום אחד את השמחה של כל השנה בתורה ובמצוות, ויום זה כולל את השנה כולה. אף שהתורה היא אור פנימי,

באמצעותה נמשך המקיף הכללי הזה.

וזהו ענין גדול ת"ת [תלמוד תורה] שמביא לידי מעשה וכנודע שמא"ס ב"ה עצמו לא נמשך כלל אלא שיש הפסק צמצום ומקום פנוי וחלל

וזהו ענין "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה". וכידוע, אין נמשך כלל מעצמותו של אין סוף ברוך הוא; אלא יש הפסק — צמצום, מקום פנוי וחלל.

זהו פירוש "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה": התורה, שהיא אור פנימי, ממשיכה גם את האור המקיף. אין סוף עצמו אינו נמשך כלל; לאחר הצמצום יש הפסק ומקום פנוי.

רק הקו והחוט נמשך אחר הצמצום והרי הוא כחי פנימי [פנימיות / פנימית] ואח"כ ממנו נמשך כל המקיפים וכנודע שמקיפים א"א להיות פנימי [פנימיות / פנימית]

רק הקו והחוט נמשכים לאחר הצמצום, והם בחינת פנימיות; ואחר כך נמשכים מהם כל המקיפים. וכידוע, המקיפים אינם יכולים להיות פנימיים;

רק הקו הדק של האור נכנס לאחר הצמצום; הוא אור פנימי, וממנו באים כל האורות המקיפים. אור מקיף אינו יכול להפוך לאור פנימי.

רק פנימי [פנימיות / פנימית] עליון נעשה מקיף לתחתון וכך מן פנימית עליון שהוא הקו וחוט נעשו כל המקיפים כו'. [ועמ"ש סד"ה ויקהל משה⁸⁷ ובד"ה שרי אשתך.⁸⁸]

רק הפנימיות של מדרגה עליונה נעשית מקיף למדרגה תחתונה; וכך, מן הפנימיות של העליון — שהוא הקו וחוט — נעשו כל המקיפים כו'. [ועיין במה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ויקהל משה" ובמאמר המתחיל "שרי אשתך".]

הכלל פועל בכיוון ההפוך: האור הפנימי של מדרגה עליונה נעשה אור מקיף למדרגה תחתונה, ולכן כל המקיפים באים מן הקו, שהוא אור פנימי. ההערה שבסוגריים מפנה לסוף המאמר על "ויקהל משה" (שמות לה, א) ולמאמר על "שרי אשתך" (בראשית יז, טו).

10 ועמ"ש עוד מענין תורה בד"ה וידבר⁸⁹ דעשרת הדברות. וע"פ ביום השמיני עצרת⁹⁰ בענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה ועמ"ש גבי הזכרת תורה בברכת הארץ איך שעייז נמשך מבחי' טל ומן בברכת הארץ כו' ע"ש]:

ועיינו גם במה שנכתב בהמשך בענין התורה, במאמר הפותח במילים "וידבר [ה']", על עשרת הדיברות; וכן על הפסוק "ביום השמיני עצרת", בענין "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה". ועיינו גם במה שנכתב על הזכרת התורה בברכת הארץ: כיצד באמצעותה נמשכים לברכת הארץ מבחינת טל ומן כו'; עיינו שם.]

הסוגר המרובע בסיום מאגד הפניות נוספות: למאמר על "וידבר ה'" (שמות כ, א), העוסק בעשרת הדיברות; למאמר על "ביום השמיני עצרת" (במדבר כט, לה), העוסק ב"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"; ולדיון בשאלה מדוע ברכת הארץ בברכת המזון מזכירה את התורה, שכן באמצעותה מגיעה לברכה זו ההשפעה של "טל" ו"מן".

בעבודה

שנותיו של אדם ניתנו לו כדי לעשות מעשים: באמצעות המצוות המעשיות, כשהן נעשות בשמחה, הוא ממשיך את האור המקיף הנסתר אל העולם הזה, ובאמצעות לימוד התורה הוא גורם לאור הזה להגיע אל המעשה. נשמתו ירדה לעולם לא למען עצמה, אלא כדי להפוך את הנפש הבהמית; לכן התפילה שלפני קריאת שמע מעוררת אהבה ויראה גם בה. מי שחטא צריך לנצל את ימי אלול, שבהם י"ג מדות הרחמים מאירות מלמעלה, ולעשות תשובה "מן העומקים".

שאלות לשיחה

1. באיזה מובן המעשה גדול מן הלימוד, ובאיזה מובן הלימוד גדול יותר? כיצד ההכרעה "תלמוד גדול, שמביא לידי מעשה" משמרת את שני הצדדים?
2. מדוע האור המקיף של המצוות יכול להגיע אל המעשה רק באמצעות התורה, שהיא אור פנימי?
3. במה שונה שמחת מצווה, כמקיף, מן האור של המצווה עצמה?
4. מדוע סדר "אני לדודי" ו"ועליי תשוקתו" שונה בין אלול ליום הכיפורים?
5. אם הנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה, מדוע ירדה לעולם, ומה הדבר מלמד על האופן שבו יש לנצל את "ימי שנותינו"?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ אני לדודי

ההערה מציינת שבכתב־יד 1101 מופיעה מעל מאמר זה כותרת בכתב יד קודש: "ביאור על 'הרועה בשושנים' וכר", המציינת את מילותיו האחרונות של הפסוק בנושא המאמר.

הערת קה"ת

בז' 1101 גוכתי"ק רשום על המאמר: ביאור הרועה בשושנים כו'.

פסוקה 2

2 תלמוד גדול או מעשה גדול

בלוד שאלו החכמים אם הלימוד גדול מן המעשה או המעשה גדול מן הלימוד. רבי טרפון אמר שהמעשה גדול, רבי עקיבא אמר שהלימוד גדול, וכולם השיבו שהלימוד גדול, שכן הלימוד מביא לידי מעשה. המאמר מסביר את שתי הדעות ואת ההכרעה הסופית.

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ' ב:ח-ט'

וכבר הִיא רַבִּי טַרְפוֹן וְזִקְנִים מְסוּבִין בְּעֵלִית בֵּית נְתָהָ בְּלוּד. נִשְׁאַלָה שְׁאִילָה זוּ בְּפִנְיָהֶם: תִּלְמוּד גָּדוֹל אוּ מַעֲשֶׂה גָדוֹל? נֶעְנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר: מַעֲשֶׂה גָדוֹל. נֶעְנָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: תִּלְמוּד גָּדוֹל. נֶעְנָו כּוֹלָם וְאָמְרוּ: תִּלְמוּד גָּדוֹל, שֶׁהַתִּלְמוּד מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשֶׂה. תִּנְיָא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: גָּדוֹל תִּלְמוּד שֶׁקֹּדֶם לְחֻלָּה אֲרָבָעִים שָׁנָה, לְתַרּוּמוֹת וּלְמַעֲשָׂרוֹת חֲמִשִּׁים וָאַרְבַּע, לְשִׁמִּיטִּים שְׁשִׁים וָאַחַת, לְיוֹבְלוֹת מָאָה וְשָׁלֹשׁ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

3 אכילה . . של מצוה . . סעודת שבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שו"ע או"ח רסרס"ב.

4 כולו סג יחידיו

"כולו סג יחידיו נאלחו". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "סג" כשם ס"ג (63), שבו אירעה שבירת הכלים.

Psalms 53:4 תהילים נ"ג:ד'

כְּלוּ סָג יִחְדּוּ נֶאֱלָחוּ אֵין עֲשֶׂה־טוֹב אֵין גַּם־אֶחָד:

Every one of them is unclean, they are together become impure; There is none that doeth good, no, not one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים נג, ד.

5

הוריו של בן סורר ומורה אומרים עליו: "זולל וסובא". הביטוי מציין כאן אכילה שהיא לשם תענוג בלבד, בניגוד לאכילה שהיא מצווה.

Deuteronomy 21:20 דברים כ"א:כ'

וְאָמְרוּ אֲל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֵה אֵינָנוּ שְׁמַע בְּקִלְנוּ זוֹלֵל וְסוֹבָא: and they shall say unto the elders of his city: 'This our son is stubborn and rebellious, he doth not hearken to our voice; he is a glutton, and a drunkard

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

6 איהו וחיוהי חד

בתיקוני זוהר נאמר על ספירות אצילות ש"הוא וחיותיו אחד". כאן מתואר עולם האצילות לאחר שכבר תוקן, כשהוא כולו בביטול.

Tikkunei Zohar 3b תיקוני זוהר ג' ב

הערת קה"ת

ת"י בהקדמה (ג, ב).

7 הנשמה א"צ תיקון לעצמה

התניא מצטט שם את עץ חיים, שער כו: "הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל", והיא נזקקה להתלבש בעולם הזה רק כדי להמשיך אור לתיקון [הגוף והנפש הבהמית]. זהו העיקרון שאדמו"ר הזקן מיישם כאן.

הערת קה"ת

ע"ח שער כ"ו — תניא פרק לז. תו"א ביאור מאמר כ"ק אדמו"ר הצ"צ (נדפס בסוף תו"א).

8 אשת חיל עטיב

"אשת חיל היא עטרת בעלה". הצד המקבל והנקבי, כאן ב"ן, מתעלה לאחר הבירור ונעשה כתר מעל הצד המשפיע, מ"ה.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אִשְׁת־חֵיל עֹטֶרֶת בַּעֲלָהּ וְכִרְקָב בַּעֲצָמוֹתָיו מְבִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יב, ד.

9 בחכמה אתברירו

בוהר על פרשת פקודי מתואר הניצוץ העולה בתוך המחשבה ומברר מתוכה את הפסולת, כך שהיא מתבררת. הערת קה"ת מציינת זאת כמקור למילים "בחכמה הם מתבררים".

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב רנד, ב. ע"ח שיי"ח, פ"ה. מבו"ש ש"ה ח"א, פ"ב.

10 בחכמה אתברירו

עץ חיים מצטט את זוהר על פרשת פקודי: "כמחשבה נתבררו כולם", ומסביר שאבא, החכמה העליונה, הוא המברר בכוח מחשבתו. זהו המקור הקבלי לבירור באמצעות חכמה.

Sefer Etz Chaim 18:5 עץ חיים י"ח:ה'

11 שעד ברוך שאמר הוא עולם העשי

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

פע"ח ש"ו פ"א. מ"ח מס' תפלת העשי ומס' תפלת היצי רפ"א.

12 שעקימת שפתיו הוה מעשה

בתלמוד מובא פסוק של רבי יוחנן, ש"תנועת שפתיים נחשבת למעשה" — זהו המקור שמציינת הערת קה"ת. הביטוי המדויק "תנועת שפתיו נחשבת

17 ובביאור ע"פ מי מנה

בקטע שאליו מפנה ההערה, סמוך לעמוד המצוין בה, נאמר שגם בנשמות מעורבים טוב ורע, ושוורש הדבר בבחירה הנובעת מדעת. הנשמות ירדו לעולם הזה כדי לברר את הטוב מתוך הרע, כך שידיעתן ובחירתן יהיו לטוב בלבד ולאבהת ה'. ב-Sefaria העמוד הזה אינו מסומן, ולכן הקישור מתחיל בסמוך אליו.

הערת קה"ת
לעיל בלק סט, ב.

18 מי מנה כו' רובע ישראל

דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל". מילות הפתיחה של הסבר אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, בלק.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י
מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

19 את השמים ואת הארץ אני מלא

"האם אני ממלא את השמים ואת הארץ? נאום הוי"י. ה"אני" שבפסוק נקרא כעצמותו של ה', הנמשכת באמצעות המצוות, שלגביה שמים וארץ שווים.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד
אם יסתתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'
Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 מלא כל הארץ כבודו

קריאת המלאכים: "קדוש, קדוש, קדוש... מלא כל הארץ כבודו". "כבודו" נקרא כזיו הנמשך באמצעות התורה.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג
וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 זיו יקריה

תרגום אונקלוס מתרגם את "כבודו" כ"זיו יקריה". אדמו"ר הזקן מסיק מכך שהפסוק מדבר על זיו, ולא על העצמות.

Targum Jonathan on Isaiah 6:3 תרגום יונתן על ישעיהו ו':ג
ומקבלין זיו מן זיו ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתיה קדיש על ארעא עובד גבורתיה קדיש לעלם ולעלמי עלמאי וי צבאות מליא כל ארעא זיו יקריה:

And one cried unto another, and they were saying, Holy in the highest and exalted heavens is the house of His Shekinah, holy upon the earth is the work of His might, holy

למעשה" נאמר על המקלל בעמוד הקודם (65a). אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שגם תפילה, אף שהיא נאמרת בדיבור, היא מעשה של כירור.

Sanhedrin 65b:4-6 סנהדרין ס"ה ב"ד-ו
רבי יוחנן אמר: חייב, עקימת פיו הוי מעשה. ריש לקיש אמר: פטור, עקימת פיו לא הוי מעשה. אלא אמר רבא: שאני עדים וזממין, הואיל וישנו בראיה. תנו רבנן: בעל אוב - זה המדבר בין הפרקים ומבין אצילי קדיו. ידעוני - זה המניח עצם ידוע בפיו, והוא מדבר מאליו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
סנהדרין סה, ב.

13 בביאור ע"פ צאינה וראינה

שם מתבאר ההבדל בין תורה למצוות: התורה מסבירה כיצד ומה לעשות, ולכן היא הפנימית, ואילו המצוות הן חיצוניות ומעשיות; ובכל זאת, המצווה עצמה היא עצם רצונו של הקב"ה, ולכן המצווה היא העיקר. זו ההשוואה בין כתר לחכמה שפסקה זו מסכמת.

הערת קה"ת
לקמן שה"ש כב, ג ואילך.

14 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון, במלך שלמה". אלו מילות הפתיחה של הביאור בלקוטי תורה שאליו מפנה אדמו"ר הזקן, בעניין ההשוואה בין כתר לחכמה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':יא
צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה'לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:
Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

15 בביאור ע"פ ונקדשתי

שם נאמר שהמשכת כתר במלכות, מקורן של בריאה, יצירה ועשיה, נעשית דווקא באמצעות המצוות המעשיות, המכירות את מה שנפל בשבירת הכלים וששוורשו גבוה בהרבה מס"ג. בדומה ללפיד שאורו מגיע למרחק בזכות גודל מקורו, השורש הגבוה מאוד של המצוות מאפשר להמשיך באמצעותן אור עד למטה.

הערת קה"ת
לעיל פ' אמור לך, ד ואילך.

16 ונקדשתי בתוך בניי

"ואתקדש בתוך בני ישראל". מילות הפתיחה של הסבר אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, אמור, לסופו הוא מפנה.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב
ולא תחלו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:
And ye shall not profane My holy name; but I will be hallowed among the children of Israel: I am the L-RD who hallow you, low you
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 ע"פ צו את בניי

ההערה ממקמת את המאמר מוקדם יותר בספר, בפרשת פינחס; כאן מצוטט המאמר בעניין המקיף השורה בעולם הזה בהעלם.

הערת קה"ת
לעיל פי' פנחס.

29 צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני, לחמי". אלו המילים הפותחות את הסברו של אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, פינחס, שאליו הוא מפנה.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנִי לַחְמִי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 ותחלה . . לגיהנם

ההערה אומרת שהמאמר עוסק ב"כף הקלע" ובגיהנום. שם כותב אדמו"ר הזקן שבעולם הבא אפשר לעלות רק מזדגה לזדגה — דרך כף הקלע וגיהנום, גן עדן התחתון, נהר דינור וגן עדן העליון — מפני שזהו האור הממלא את העולמות; ואילו בעולם הזה תשובה יכולה לשנות אדם מקצה לקצה ברעג אחד.

הערת קה"ת

ע' [לעיל] ד"ה ציון (א, ב) כי כף הקלע וגיהנם. [כ].

31 ימי שנותינו בהם

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה". מלוא שנות חייו של אדם ניתנות לו לצורך עבודת הכיבוד.

Psalms 90:10 תהילים צ"י:

יְמֵי־שָׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרֶהֱבֶם עֶמֶל וְאָנוּ כִּי־נָנוּ חִישׁ וְנִעְפָּה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צ, י.

32 הצדיקים למה דומים בפני השכינה

בתלמוד נאמר שהצדיקים לפני השכינה הם כנר לפני אבוקה. כאן הדבר מלמד שהנשמה בטלה לגמרי לפני ה', ואינה זקוקה לדבר לעצמה.

Pesachim 8a:4 פסחים ח' א:ד'

וְאֲבֻקָּה לֹא? וְהָאֵמֶר רַבָּא, מֵאֵי דְכְּתִיב: "וְנִגְהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה קִרְנִים מִיָּדוֹ לֹא וְשֶׁם חֲבִיזוֹן עָזוֹ", לְמַה צְדִיקִים דּוֹמִין בְּפָנֵי שְׂכִינָה — כְּנֶר בְּפָנֵי הָאֲבֻקָּה. וְאֵמֶר רַבָּא: אֲבֻקָּה לְהַבְדִּיל מִצְּדָה מִן הַמוֹכְחָר!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

for ever, world without end, is the L-rd of hosts, the whole earth is full of the brightness of His glory

Mikraot Gedolot (Public Domain) • London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain)

22 סדי"ה ואכלת ושבעת

בסוף המאמר נאמר שיש להביא תחילה את התורה, ש"אורייתא מחכמה נפקת", ומשם נמשכת ההשפעה לשלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן, ששורשן בשלוש עשרה מידות דאריך אנפין; וזהו "ואכלת ושבעת", כמו "שבע רצון".

הערת קה"ת

לעיל פי' עקב טז, א.

23 ואכלת ושבעת וברכת

"ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך". אלו מילות הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה, עקב, שאל סופו מפנה הסוגריים המרובעים.

Deuteronomy 8:10 דברים ח':י'

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:

And thou shalt eat and be satisfied, and bless the L-RD thy G-d for the good land which He hath given thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

24 ע"פ אסרי לגפן

שם "אסרי לגפן" מתייחס לימות המשיח, שבהם כל ישראל יתעלו למדרגת הגפן והיין המשמח — שמחה של מצווה; ואת "אסרי" דורשים כקשירה עם האות יו"ד, חכמה, משום שהשמחה צריכה להיות מחוברת לכיטול.

הערת קה"ת

תו"א מו, ג.

25 אסרי לגפן

ברכתו של יעקב ליהודה: "קושר את עירו לגפן". מילות הפתיחה של מאמר אדמו"ר הזקן בתורה אור, ויחי, העוסק בשמחת המצווה.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט:י"א

אֶסְרִי לִגְפֵן עִירָה וְלַשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו כַּבֵּס בִּיָּין לְבָשׁוּ וּבָדָם עֲנָבִים סוֹתָה: Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ב' בחי' מקיפים

ההערה מפנה למאמר הזה ולמאמרים שאחריו בעניין שני סוגי האור המקיף.

הערת קה"ת

ראה ד"ה השמים מספרים תרס"ו ואילך. סה"מ תשי" ע' 151.

פסקה 7

27 היום לעשותם

"את המצווה... אשר אנכי מצווך היום, לעשותם". אדמו"ר הזקן מפרש את "היום" כעולם הזה, שבו המקיף שורה באמצעות המעשים.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':י"א

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, א.

39 ישת חשך סתרו

"שם חושך סתרו". הפסוק מתאר את "עומק החושך" — מדרגה נסתרת כל כך, עד שהיא נראית כחושך, וממנה באים אורות התשובה.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֲשֵׁכֵי־מַיִם עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

40 השיבנו אליך

"השיבנו ה' אליך ונשובה". "אליך" מתפרש כהגעה אל המקור עצמו של הכול.

Lamentations 5:21 איכה ה:כ"א

הַשִּׁיבֵנוּ הָאֱלֹהִים וְנִשְׁוֶה חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם:

Turn Thou us unto Thee, O L-RD, and we shall be turned;
Renew our days as of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ה, כא.

41 כנודע שמא"ס ב"ה נעשה צמצום ומקום פנוי

ההערה אומרת שהצמצום, המקום הפנוי והקו שנמשך לתוכו מבוארים שם באריכות.

הערת קה"ת

ראה באריכות לעיל בסוף ויקרא נא, ב ואילך.

42 שמא"ס ב"ה נעשה צמצום ומקום פנוי וחלל ואח"כ נמשך קו וחוט

ומקו זה נמשכים כל העגולים ומקיפים

השער הראשון של עץ חיים, העוסק בעיגולים ובקו הישר, מתאר כיצד אור אין סוף הסתלק כדי להשאר חלל פנוי, ולאחר מכן נמשך לתוכו קו אחד. הטקסט מצטט זאת בהקשר של הקו, שראשיתו היא המקום שממנו נמשכת התשובה.

Sefer Etz Chaim 1:2 עץ חיים א:ב'

43 במקום שבע"ת עומדין

"במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין". התשובה מגיעה למקור גבוה יותר מעבודת הצדיקים.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקְרוֹב". "לְרַחוּק" בְּרִישָׁא, וְהָדָר "לְקְרוֹב". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֵךְ: מֵאֵי "לְרַחוּק" — שְׁהֵי רַחוּק מְדַבֵּר עֲבִירָה מְעִיקְרָא. וּמֵאֵי "קְרוֹב" — שְׁהֵי קְרוֹב לְדַבֵּר עֲבִירָה, וְנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ הַשְּׂתָא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said :
The place which the penitent occupy, the perfectly righteous
are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that
is far off and to him that is near" — "to him that is far off
[from G-d]" first, and then "to him that is near." But R.
Johanán can reply : What means "To him that is far off" ? To

פסחים ח, א.

33 ע"פ כי תצא

שם מתבאר "כי תצא למלחמה על אויביך" כמלחמה להפוך את כוח התאוה של הנפש הבהמית לאהבת ה', על ידי העלאתו לשורשו, שהוא טוב, שכן לאחר הירידה בא משמרי האופנים. אי אפשר לעשות זאת לבד: יש צורך באור אין סוף שימשיך על הנשמה, אור התורה והמצוות.

הערת קה"ת

לקמן לה, ב.

34 ונתנו ה' אלקיך בידך

"כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו הוי' אלקיך בידך". בהסברו של אדמו"ר הזקן, הניצחון על הנפש הבהמית בא באמצעות התורה והמצוות.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י'

כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְנָתַנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁכִיתָ שָׁבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and
the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou
carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 ע"פ משה ידבר

שם הוי' הוא מ"ה ו"אלקיך" הוא בן, ויחד הם "אש אוכלה", כאש שמקיפה כלי ונמצאת בתוכו. באמצעות התורה, שהיא חכמתו, נמשך אור אין סוף גם לעשיה, כאש המכלה את הנפש הבהמית מבפנים ומבחוץ, כדי שבעתיד יהפכו בריאה, יצירה ועשיה לאצילות.

הערת קה"ת

תוי"א סט, א.

36 משה ידבר

"משה ידבר והאלקים יענו בקול". אלו המילים הפותחות את המאמר של אדמו"ר הזקן בתורה אור, יתרו, שאליו הוא מפנה.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְהַקּוֹל הַדֹּבֵר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:

And when the voice of the horn waxed louder and louder,
Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא

"כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא". במאמר שבתורה אור, האש של התורה והמצוות היא שמכלה את הנפש הבהמית.

Deuteronomy 4:24 דברים ד:כ"ד

כִּי הָאֱלֹהִים אֵשׁ אֹכֶלֶת הוּא אֵל קָנָא:

For the L-RD thy G-d is a devouring fire, a jealous G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 8

38 ממעמקים קראתיך

"שיר המעלות: ממעמקים קראתיך הוי'". אדמו"ר הזקן מפרש את "המעמקים" כמקור העמוק ביותר, שממנו נמשכים אורות חדשים על ידי תשובה.

Psalms 130:1 תהילים קל"א

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O
L-RD

50 ולא אבה

"אך ה' אלקיך לא אבה לשמוע אל בלעם, ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה". אלו מילות הפתיחה של ביאור אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, כי תצא, שאליו הוא מפנה.

Deuteronomy 23:6 דברים כ"ג:ו'

וְלֹא־אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל־בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת־הַקְּלָלָה לְבִרְכָּה כִּי אָהָבְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ:

Nevertheless the L-RD thy G-d would not hearken unto Balaam; but the L-RD thy G-d turned the curse into a blessing unto thee, because the L-RD thy G-d loved thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 ויקרא אל משה

"ויקרא אל משה". אלו מילות הפתיחה של ביאור אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, ויקרא, על "ישת חושך סתריו".

Leviticus 1:1 ויקרא א':א'

וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר:

And the L-RD called unto Moses, and spoke unto him out of the tent of meeting, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 לדודי ועלי תשוקתו

בתחילת האידרא זוטא פותח רבי שמעון ב"אני לדודי ועלי תשוקתו": כל ימינו היה קשור להקדוש ברוך הוא, ולכן עכשיו "עלי תשוקתו". מכאן משתמע אותו סדר כמו בזוהר על לך לך.

Zohar, Idra Zuta 1:29-4:37 ספר זוהר, האדרא זוטא א':כ"ט-ד':ל"ז

53 בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר

שם מבוארים בגדי הפשתן של הכהן הגדול ביום הכיפורים על פי העיקרון שהתורה ממשיכה אורות פנימיים, מהמוח הנסתר של אריך אנפין, ואילו המצוות ממשיכות אורות מקיפים, מהגלגולת שלו. זהו אותו צמד של אורות פנימיים ומקיפים שהקטע הזה מיישם על התשובה.

הערת קה"ת

לעיל פ' אחרי כח, ג.

54 כי ביום הזה יכפר

"כי ביום הזה יכפר עליכם". אלו מילות הפתיחה של ביאור אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, אחרי, על בגדי הלבן של הכהן הגדול.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל'

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 אני לדודי ועלי תשוקתו

"אני לדודי ועלי תשוקתו". אדמו"ר הזקן מפרש "עלי", ולא "אלי", כאור מקיף הבא מלמעלה.

Song of Songs 7:11 שיר השירים ז':יא

אֲנִי לְדוּדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ:

I am my beloved's, and his desire is toward me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, יא.

him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

44 דמשכין לי בחילא יתיר

הזוהר אומר שבעלי תשובה מתקרבים לקדוש ברוך הוא ברגע אחד, ועומדים במקום שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בו, משום שהם נמשכים אל המלך בנגועים גדולים יותר ובכוח רב. הטקסט מיישם זאת על "אליך" — אל המקור עצמו.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

45 ואנכי עמדתי בהר

"ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה". ארבעים הימים השלישיים של משה, מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים, הם ימי שלוש עשרה המידות.

Deuteronomy 10:10 דברים י':י'

וְאֶנְכִי עֹמַדְתִּי בְּהָר כְּיָמִים הָרִאשׁוֹנִים אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע ה' אֱלִי גַם בַּפֶּעַם הַהוּא לֹא־אָבָה ה' הִשְׁחִיתָךְ:

Now I stayed in the mount, as at the first time, forty days and forty nights; and the L-RD hearkened unto me that time .also; the L-RD would not destroy thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י, י'.

46 שיש ימי עולם וימי קדם

לפי ההערה, ההבדל בין "ימי עולם" ל"ימי קדם" מבואר במקומות אלה.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת פ' נח סח, א ואילך. פ' פנחס ע' אקח ואילך. וראה בספר הליקוטים — דא"ח צמח צדק ערך יום ע' שמו ואילך ובהנסמן לשם. וראה ד"ה כל הנהגה — תרמ"ב ע' קטו.

47 ימי עולם וימי קדם

האידרא אומרת שהתיקונים של עתיד "נקראים" ימי קדם, הימים הראשונים של הראשון, ואילו אלה הנמצאים בו"א נקראים "ימי עולם". הערת קה"ת מצטטת את הקטע הזה.

Zohar, Idra Rabba 21:157-23:166 ספר זוהר, האדרא רבא כ"א:קנ"ז-כ"ג:קס"ו

48 שנות עולם שנים קדמוניות

באידרא נאמר ש"שנים קדמוניות" נקראות "ימי קדם" ולא "שנות העולם", ואילו "שנות העולם" הן "ימי העולם". הטקסט מצטט זאת ביחס לאותו צמד מונחים.

Zohar, Idra Rabba 31:238-32:248 ספר זוהר, האדרא רבא ל"א:רל"ח-ל"ב:רמ"ח

49 ועי' בענין ימי קדם באדרא דנשא דף קל"ד ב'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"תאנא אלין תיקונים אקרינן ימי קדם אקרינן יומין קדמאין דקדמא".

56 מי גרם שאני לדודי משום ועלי תשוקתו

באידרא רבי חזקיה פותח בפסוק: מה הביא לי"אני לדודי"? משום ש"עלי תשוקתו". כאן התשוקה מלמעלה באה תחילה.

Zohar, Idra Rabba 11:112-13:123 ספר הזהר, האדרא רבא י"א:קי"ב-י"ג:קכ"ג

57 אני לדודי בקדמיתא ולבתר ועלי תשוקתו

הזהר על לך לך מפרש כך: תחילה "אני לדודי", כדי להכין לו מקום, ואחר כך "עלי תשוקתו". כאן ההתעוררות מלמטה באה תחילה.

Zohar, Lech Lecha 25:266-26:272 ספר הזהר, לך לך כ"ה:רס"ו-כ"ו:ער"ב

To resume, then, the verse "I am my beloved's and towards me is his desire" indicates that "first of all I am my beloved's, and then, in consequence, his desire is towards me; first I prepare for him a place, and then his desire is towards me."

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

58 בד"ה ושמתי כדכד

ההערה מפנה את הקורא למאמר זה, המופיע קודם בספר, לעניין שתי המדרגות של י"ג מידות הרחמים — של אלול ושל יום הכיפורים.

הערת קה"ת

ראה לעיל ד"ה זה.

59 ושמתי כדכד

"ואשית כדכד שמשתיך". אלה מילות הפתיחה של מאמר בלקוטי תורה על שתי הבחינות של י"ג המידות.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 תליסר עלין דסחרין לשושנה

בפתיחת הזהר נאמר: כשם שלשושנה יש שלושה עשר עלים, כך לכנסת ישראל יש שלושה עשר מידות של רחמים המקיפות אותה מכל צד. אדמו"ר הזקן מפרש את "הרועה בשושנים" כמתייחס לשלוש עשרה המידות הללו.

Zohar, Introduction 1:1-2:4 ספר הזהר, הקדמה א'א:ב'ד'

This chapter, a preliminary exposition of Gen. 1, serves to introduce the reader to the circle of R. Simeon and his colleagues, and to give him an idea of the scope and nature of their discussions. It is somewhat more discursive and fanciful than the main body of the Zohar. Rabbi Hizkiah opened his discourse with the text: As a lily among thorns, etc. (S.S. 2, 2). 'What', he said, 'does the lily symbolise? It symbolises the Community of Israel. As the lily among thorns is tinged ... with red and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

61 י"ג מדות שאמר מיכה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ז, יח.

62 שאמר משה

האידרא אומרת שמשה אמר את המידות במקום של דין, כדי להוריד מעתיקא קדישא כרחמים עבור ז"א: "כמה גדולה גבורתו של משה, שהוריד את מידות הרחמים למטה".

Zohar, Idra Rabba 30:230-31:238 ספר הזהר, האדרא רבא ל"ר:ל-ל"א:רל"ח

63 ועתה הניחה לי

לאחר חטא העגל אמר ה' למשה: "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם". לשם כך נוקם משה לשלוש עשרה המידות, כדי להחיות את העם בעולם הזה.

Exodus 32:10 שמות ל"ב:י

ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואעשה אותך לגוי גדול:

Now therefore let Me alone, that My wrath may wax hot against them, and that I may consume them; and I will make 'of thee a great nation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לב, י.

64 ויקד ארצה וישתחו

לאחר שהתגלו שלוש עשרה המידות, "וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו". ההשתחויה מתפרשת כהמשכת המידות למטה.

Exodus 34:8 שמות ל"ד:ח

וימהר משה ויקד ארצה וישתחו:

And Moses made haste, and bowed his head toward the earth, and worshipped

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ח.

65 וכמ"ש בזה"ק שם דקל"ג ע"ב

בקטע הזה, שבביאור המופיע קודם בפרשת ראה, נאמר שאור עתיקא קדישא ואריך אנפין נמשך לאצילות באמצעות התורה, כפי שמבארת האדרא בפירוש "חכמות בחוץ תרונה", כך שגם זעיר אנפין ונוקבא מקבלים מעתיקא קדישא עצמו. ההערה מפנה לשם בהקשר לקטע מהאדרא המצוטט כאן.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל כד, ב.

66 אית חסד דלגו ואית חסד דלבר

האידרא מבחינה בין החסד הפנימי של עתיק לבין החסד החיצוני, המכונה חסד עולם, של ז"א, ואומרת שחסדו של עתיק מתייחס "לא לחיי הגוף אלא לחיי הנשמה".

Zohar, Idra Rabba 15:134-17:147 ספר הזהר, האדרא רבא ט"ו:קל"ד-י"ז:קמ"ז

67 אמרתי עולם חסד יבנה

"כי אמרתי עולם חסד יבנה". האידרא מביאה פסוק זה ביחס לחסד החיצוני של ז"א — החסד שמקיים את העולם.

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג

כי־אֲמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שְׁמַיִם תִּכְּן אֲמוֹנֶתָה בָּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, ג.

68 בחיי גופא אתמר אלא בחיי דנשמתא

הוהר בפרשת בהעלותך מלמד שלתורה יש לבוש, גוף ונשמה, ונשמת הנשמה היא עתיקא קדישא. אדמו"ר הזקן מביא זאת לצד דברי האידרא שחסדו של עתיק הוא לחיי הנשמה.

Zohar, Beha'alotcha 12:56-13:65 ספר הוהר, בהעלותך י"ב:נ"ו-י"ג:ס"ה

69 ונתתי עשב בשדך

"ואתן עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת". "עשב" מתפרש כמזון הניתן לאורך כל השנה באמצעות המלאכים.

Deuteronomy 11:15 דברים י"א:ט"ו

ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת:

And I will give grass in thy fields for thy cattle, and thou shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, טו.

70 ועשב לעבודת האדם

"מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם". הוהר מפרש את ה"עשב" הזה כאופנים וכחיות.

Psalms 104:14 תהילים ק"ד:י"ד

מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם להוציא לחם מן הארץ:

Who causeth the grass to spring up for the cattle, And herb for the service of man; To bring forth bread out of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, יד.

71 שאין הדינין נמתקין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ל' הפע"ח (ריש ש' השופר). ובלקו"ת מהארי"ל פי וישב [מ, א]. [כ].

72 שאין הדינין נמתקין אלא בשרשן

בתחילת שער השופר, פרי עץ חיים קובע שכל המתקת הדינים נעשית רק באמצעות שורשם שלהם. הערת קה"ת מציינת שזהו המקור ללשונו של אדמו"ר הזקן.

Pri Etz Chaim, Gate of the Shofer 1:9 פרי עץ חיים, שער השופר א:ט"ו

... הדינים אינו, אלא ע"י שרשם, כי הדיני עליונים הם עצמן מכפים את הדינין וממתקים אותם. והדיקנא דעתיקא היא דינים כנודע, ובה עצמה נכפין כל הדינים כמ"ש לקמן. וכבר ידעת איך הדיקנא היא למעלה צרה, ולמטה מתרחבת, ויש בה ב' שמות י"ה י"ה, אשר נמשכים מבי פאות הראש, כמ"ש זה בענין ה"ג מדות. הם באים מבי אלקים שבבי פאות הראש, ושם ו"ה א', הוא במיצר הדיקנא, בתיקון א' דדיקנא, ושם י"ה הב' הוא במרחב הדיקנא, שהוא תיקון ו' כנודע. לכן מקום הצר יהיה למעלה דבוק אל הפה, ויכוון שעליון הצר, שם ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

73 מהי"ג מדות שאמר משה

הערת קה"ת מפנה לExodus 34:6 למילים האלה.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

הערת קה"ת

שמות לד, ו-ז.

הוהר אומר ש"עשב לעבודת האדם" הם האופנים, החיות והכרובים, העומדים מוכנים להיתקן כאשר בני אדם באים לעבוד את אדונם בקרבנות ובתפילה.

Zohar, Bereshit 7:70-8:83 ספר הוהר, בראשית ז':ע"ח-פ"ג

The same is referred to in the words, "My bow I have set in the cloud" (Gen. 9, 13): to wit, from the day on which the world was created. On the day of cloud, when the bow, "the appearance of the likeness of the glory of the L-rd" appeared, the Left arose in might. Then "Rachel went forth and had pain in childbirth". With her appeared Michael on one side, Raphael on another, and Gabriel on a third, these being the colours which appeared in the "likeness". Hence ... "the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 9

75 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה דורשת את "בכל לבבך" כ"בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע". אדמו"ר הזקן מוסיף ש"בכל נפשך" כולל גם את הנפש הבהמית.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה

חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ובכל נפשך, אפילו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך, בכל ממונה. דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מוידד לה הוי מוידד לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, שהוא מכניס כנגד בית קדשי הקדשים. לא יכנס להר הבית במקלו, ובמגזלו, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

76 ונתתי עשב בשדך

"ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת". ה"עשב" הוא המזון הניתן לאורך כל השנה באמצעות המלאכים, והוא מגיע לנפש הבהמית.

Deuteronomy 11:15 דברים י"א:ט"ו

ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת:

And I will give grass in thy fields for thy cattle, and thou shalt eat and be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

not live by bread only, but by every thing that proceedeth
out of the mouth of the L-RD doth man live
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 בדיה ויאכילך את המן

ההערה מציינת שהמאמר מובא קודם לכן בספר, בפרשת עקב; כאן מצוטט ממנו עניין המן כלחם מן השמים, הנמשך מטל דבולחא שהוא מקור שלוש עשרה מידות הרחמים.

הערת קה"ת
לעיל פ' עקב.

83 ובוהר פ' יתרו דפ"א ע"ב

ההערה מפנה לשם בעניין זיהוי הוהר בין "מוצא פי הי" לבין קול השופר.

הערת קה"ת
ראה אוה"ת פ' עקב ע' ב"כד.

84 מאי מוצא פי ה' דא קול השופר

בוהר על יתרו נשאל מהו "מוצא פי הוי", והתשובה היא שזהו קול השופר, שהכול תלוי בו. הטקסט קושר אותו לשלוש עשרה המידות ולבניין המלכות.

Zohar, Yitro 19:297-311 ספר הזהר, יתרו י"ט:רצ"ז-ש"א

According to R. Simeon, the "voice of the trumpet" is the "word which proceedeth out of the mouth of the L-rd" (Deut. 8, 3), by which "man lives". It is greater and stronger than all lower voices. On it depends all; it is called "great voice", and also a "still thin voice" (I Kings 19, 12), i.e. a clear, though tiny light which illumines all things
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

85 וביהכ"פ בו נתנו לוחות האחרונות

התלמוד מונה את יום הכיפורים בין הימים השמחים ביותר של ישראל, כיום של מחילה וסליחה שבו ניתנו הלוחות השניים. כאן הוא מציין את סיומם של ארבעים הימים שמתחילים בראש חודש אלול.

Bava Batra 121a:6 בבא בתרא קכ"א א'ו

תנו ה'תם, אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּאָב וּכְיוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁבִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאוֹת בְּכָלִי לֶכֶן שְׁאוּלִי, שֶׁלֹּא לְבִישׁ אֶת מִי שְׁאִין לוֹ. בְּשֶׁלֶמָה יוֹם הַכַּפּוּרִים – יוֹם סְלִיחָה וּמַחֲלִילָה, יוֹם שֶׁנִּתְּנוּ בוֹ לוחות אַחֲרוֹנוֹת. אֲלֹא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּאָב – מַאי הִיא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
ב"ב קכ"א, א.

86 בשושנים באותם ששונים בתורה

בוהר על שמות מובא פירוש נוסף למילים "הרועה בשושנים": "בין לומדי התורה". אדמו"ר חזקן מסיק מכך שהמקיף הכללי נמשך באמצעות התורה.

Zohar, Shemot 50:364-51:374 ספר הזהר, שמות נ"ש:ש"ד-נ"א:שע"ד

We may also explain our text as follows. As thorns are scattered among the lilies, so does the Holy One, blessed be He, permit in His world the wicked to be found among the righteous, for, as without the thorns the lilies could not exist, so would the righteous go unrecognized in the world were it not for the wicked, as R. Judah said: "How are the righteous recognized? By contrast with the wicked I If it were not for the ... one, the other would not be known." Another explanation
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

77 שדה הוא חקל תפוחין קדישין

בוהר על בשלח נאמר שבכל יום נוטף טל מעתיקא קדישא לז"א, וכל "חקל תפוחין קדישין" מתברך, והמלאכים ניונים מאותו טל. הטקסט מציין אחר כך את ה"שדה" שבפסוק.

Zohar II, 61b זח"ב ס"א, ב

הערת קה"ת

זח"ב ס"א, ב. פח, א.

78 חקל תפוחין קדישין

בוהר על יתרו נאמר שבשבת יורד הטל מעתיקא קדישא ל"חקל תפוחין קדישין" שלוש פעמים, ועל האדם להתענג בשלוש סעודות השבת.

Zohar, Yitro 26:441-27:453 ספר הזהר, יתרו כ"ו:תמ"א-כ"ז:תנ"ג

Said R. Abba: 'One must do so in order that blessing may spread to those supernal days which receive their blessing from the seventh.' On this day the head of the "Little Face" is filled with the dew which descends from the Holy Ancient One, the Most Hidden One; He causes it to descend into the holy "Field of Apples" three times after the entrance of the Sabbath, in order that all unitedly may enjoy the blessing
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

79 אכלתי יערי עם דבשי

"אכלתי יערי עם דבשי". אדמו"ר חזקן משווה לכך את "ואכלת ושבעת".

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה'א'

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם־בשמי אכלתי יערי עם־דבשי
שתייתי ייני עם־חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

80 ואכלת ושבעת וברכת

"ואכלת ושבעת וברכת". אלו מילות הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה, עקב, שאליו משווה הסוגריים את הקטע הזה.

Deuteronomy 8:10 דברים ח':י'

ואַכְלֶתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:

And thou shalt eat and be satisfied, and bless the L-RD thy G-d for the good land which He hath given thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם

"ויאכילך את המן... למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". הלחם הוא מזונה של הנפש הבהמית; המן, מן השמים, בא ממקור שלוש עשרה המידות.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג'

וַיַּעַבְדְּ וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּי־ה' יִחְיֶה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth

87 ויקהל משה

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". אלה מילות הפתיחה של מאמר, שאל סופו מפנה הסוגריים המרובעים.

Exodus 35:1 שמות ל"ה:א'

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵם הַדֹּבְרִים אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֲתֶם:

And Moses assembled all the congregation of the children of Israel, and said unto them: 'These are the words which the L-RD hath commanded, that ye should do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 שרי אשתך

"שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי, כי שרה שמה". אלה מילות הפתיחה של מאמר שאליו מפנים הסוגריים המרובעים.

Genesis 17:15 בראשית י"ז:ט"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שָׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שָׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ:

And G-d said unto Abraham: 'As for Sarai thy wife, thou shalt not call her name Sarai, but Sarah shall her name be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

89 וידבר

"וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמור". פתיחת עשרת הדיברות והמאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר:

:And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם". מילות הפתיחה של המאמר על שמיני עצרת, העוסק ב"גדול תלמוד, שמביא לידי מעשה".

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרַת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall ;do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC- BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Mikraot Gedolot (Public Domain); London "Chaldee Paraphrase," 1871 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pri Etz Chaim (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/12/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק